

Mandlige migrantarbejderes daglige modstandskamp mod prekariatet

Verdensmål nummer 8 har til formål at skabe anstændige jobs, økonomisk vækst og lighed i arbejdslivet. Danmark har dedikeret mange ressourcer til denne opgave, blandt andet ved at promovere social retfærdighed igennem sikring af ansvarlige arbejdsforhold og lige løn. Alligevel påviser min ph.d.-afhandling, at der foregår arbejdslivsrelateret kriminalitet og grov udnyttelse af migranter på det danske arbejdsmarked. Det kan være alt fra løntyveri, identitetstyveri, trusler, vold og omgåelse af dansk regulering såsom skattelovgivning. Selvom migranternes historier sjældent trækker overskrifter i det danske mediebillede, er der således massive problemer blandt udenlandsk arbejdskraft, som systematisk udnyttes af danske arbejdsgivere. Fordi Danmark er et af verdens mest organiserede lande, er vi tilbøjelige til at tænke, at grov udnyttelse kun sjældent finder sted. Det modviste min forskning. For mens vi er optagede af, hvordan lande som Qatar og Saudi Arabien notorisk udnytter migrantarbejdere, overser vi, at det samme sker her i Danmark.

I denne kontekst undersøger min ph.d.-afhandling: *'Struggling against precarity: Everyday resistance among migrant workers in Denmark'* danske migrantarbejderes udfordringer på det danske arbejdsmarked. Jeg fokuserer især på deres mulighed eller mangel på samme for at ændre deres situation ved at drage vores opmærksomhed hen på deres daglige modstandskamp mod prekariatet. Migrantarbejdere lever et marginaliseret og overset liv i skyggen af danske institutioner, og deres stemmer bliver kun sjældent hørt i den offentlige debat. Eksisterende forskning har peget på, at migrantarbejdere er individualiserede og klar på at acceptere strukturel ulighed, men reelt set ved vi meget lidt om arbejdsmigranternes liv og dagligdag. For selvom migrantarbejdere udgør en væsentlig del af den danske arbejdsstyrke er deres stemme til dags dato kun sjældent blevet bragt frem i de danske medier. Det ønsker jeg at ændre med min forskning.

Kontekst og samfundsmæssig relevans:

Vi ved fra tidligere forskning, at mænd typisk presses ud i migration grundet fattigdom, desperation, korruption eller krig i deres hjemlande. Ved ankomsten til Danmark finder mandlige migrantarbejdere typisk job i sektorer karakteriseret ved lav grad af organisering i fagforeninger og begrænset kontakt til danske institutioner. I disse sektorer udfører de opgaver, som danskerne ikke vil tage. Det kan fx være i landbruget som sæsonarbejdere, i transportsektoren som kurer-bud i den digitale platformsøkonomi, eller de arbejder i byggesektoren med hårdt fysisk arbejde. Gennem en undersøgelse af disse tre sektorer, viser min ph.d. migranternes mange sårbarheder i kraft af deres udsatte og prekære position. Prekariatet skal i disse kontekster forstås som arbejdsforhold, der ligger under danske standarder. Det kan fx være i form af lavere løn, dårligere sikkerhedsforhold, manglende betaling for overarbejde, manglende social sikkerhed og omgåelse af arbejdsmiljø på arbejdspladsen. Migrantarbejdere er derudover stærkt overrepræsenterede i dødsulykker. Deres udsathed knytter sig imidlertid ikke kun til prekære forhold på arbejdspladsen, men rækker udover deres arbejdsliv. Ofte følges migranternes boligforhold og arbejdskontrakter ad, og i nogle tilfælde er deres arbejdsvisum knyttet til et bestemt firma. Dette skaber en stor afhængighed af

arbejdsgiveren, idet migranterne mister ikke kun deres livsgrundlag, men også deres hjem, hvis de mister deres arbejde. Familieforpligtelser i hjemlandet fastholder derudover migranterne i dårlige jobs i deres kamp for et bedre liv for deres børn og børnebørn. Trods alt er det for mange migrantarbejdere bedre at acceptere prekære forhold, end at se ind et liv i fattigdom, sult og nød. Alle disse forhold gør dem med andre ord tilbøjelige til at acceptere forhold, vi andre ville anse som unacceptable.

Ovennævnte forhold har konsekvenser ikke kun for migranterne selv, men også for alle danskere, idet migranternes utilfredsstillende og ulovlige vilkår bidrager til at undergrave den danske model og danske løn- og arbejdsvilkår. Med andre ord: Den nedgradering vi ser på det danske arbejdsmarked, og som migranterne føler på deres egen krop, trækker tråde ind i hele den danske regulering, og får konsekvenser for os allesammen. Min forskning bidrager således med vigtig viden både om det illegale arbejdsmarked, samt alle gråzonerne og overtrædelserne på det regulerede arbejdsmarked.

Som direkte konsekvens af deres udsatte position foregår migrantarbejderes kamp for retfærdighed og lige arbejdsvilkår i det skjulte, og under svære strukturelle forudsætninger. Hvor tidligere forskning har peget på, at migranterne intet gør for at konfrontere prekariatet, viser min forskning det stik modsatte: Nemlig at mandlige migrantarbejdere er involveret i en utrættelig modstandskamp mod prekariatet. Jeg viser, hvordan denne modstandskamp foregår på et empirisk kontinuum af praksisser mellem accept og åben modstand. Mange tager del i transnationale, digitale coping-infrastrukturer, der kollektivt blacklister arbejdsgivere og oplyser andre om deres rettigheder og muligheder. Andre stjæler materiel fra arbejdspladsen såsom mad eller arbejdstøj, eller laver indirekte konfrontationer ved at arbejde bevidst langsomt og nedsætte produktionen. Indimellem tager migranternes modstandskamp også form af direkte konfrontation ved en demonstration, underskriftindsamling, strejke eller blokade.

Min forskning viser således, at migranter spiller en afgørende rolle på det danske arbejdsmarked. Trods deres begrænsede handlerum, er de aktive aktører, der indgår i kampen mod uretfærdighed og er med til at forme fremtidens danske arbejdsmarked. Selvom mange af disse strategier ikke grundlæggende ændrer ved strukturel ulighed, er de små skridt på vejen mod bedre social retfærdighed og anstændigt arbejde for alle. Jeg konkluderer derfor, at vi må tage et nærmere kig på den skjulte modstand, da den er mindst ligeså legitim som den sete. Migranternes hverdag giver os med andre ord et kig ind i systemiske og vitale udfordringer i Danmark, vi ellers aldrig ser. De udgør en vital, omend overset del af den danske arbejdsstyrke, og er med til at omforme fremtidens danske arbejdsmarked gennem en utrættelig og evindelig modstandskamp.

Min personlige og akademiske motivation:

Som dansker indtager jeg en privilegeret position på det danske arbejdsmarked. Under mine studier arbejdede jeg side om side med migranter i restaurationsbranchen, og jeg fik indblik i, hvilke ulige adgange der var for mig og for dem. Migranterne kendte ofte ikke til fagforeningen, danske løn eller vilkår, og tog ikke betaling for overarbejde, eller natarbejde. De accepterede deres position i mangel på bedre og anden mulighed – ganske ulig jeg selv. Jeg begyndte at lægge mærke til Wolt-bude, der kørte i rasende fart gennem byen med tasker læsset med take away, og lastbilchauffører, der

leverede tunge kasser til femte sal uden trappelift. Migranter udfører ofte funktioner i det danske samfund, som vi danskere ikke selv er interesserede i at varetage: For eksempel leverer de varer uden de rette sikkerhedsforanstaltninger under irregulære arbejdstider. Disse mennesker er således en central del af vores arbejdsmarkeds infrastruktur, men de lever og arbejder i det skjulte. Denne iagttagelse motiverede mig til at undersøge deres vilkår og levevis, samt hvorvidt de aktivt forsøgte at ændre deres situation.

Derudover er jeg som person drevet af en stærk uretfærdighedsfølelse og en aktivistisk tilgang i mit (arbejds)liv. Siden jeg var helt ung, har spørgsmål om integration og etnicitet ligget mig meget på sinde, og det har ført til mange rejser til verdens brændpunkter, herind blandt den besatte Palæstinensiske Vestbred og Iran, samt frivilligt engagement som næstformand i Dansk Palæstinensisk igennem ni år. Dette arrangement spiller uundgåeligt en rolle for min personlige motivation for at skrive denne afhandling.

Et svært og krævende feltarbejde blandt en marginaliseret gruppe

Afhandlingens empiriske grundlag er et omfattende kvalitativt feltarbejde på tværs af tre sektorer på det regulerede danske arbejdsmarked: transport-, landbrugs- og byggesektoren. Alle tre sektorer en del af det danske arbejdsmarked som vi ved første øjekast vil betegne som organiseret og velreguleret (modsat andre sektorer såsom prostitutionsbranchen). Det var vigtigt for mig at udvælge sektorer med umiddelbart ordnede forhold, for at påvise al den udnyttelse og udsathed, der foregår på den ikke-illegale del af det danske arbejdsmarked. Med andre ord var min motivation netop at påvise, at prekært arbejde ikke kun knytter sig til skyggesiden af det danske arbejdsmarked. Udnyttelse foregår også der, hvor vi mindst forventer at finde det.

Trods denne vilje til at bringe migranternes oversete og urimelige vilkår frem for dagens lys, var det en krævende opgave at få dem i tale. Migranterne udviste stor mistillid, og var ofte bange for danskere og i særdeleshed danske myndigheder. Somme tider havde arbejdsgiver truet dem til stilhed, andre gange var de illegale eller udførte sort arbejde (mere eller mindre velvidende om det) som gjorde dem tilbøjelige til at undgå kontakt udenfor arbejdspladsen. Alligevel lykkedes det mig at interviewe 107 migranter og relevante aktører, og have uformelle samtaler med mange flere. Jeg brugte store mængder af tid på rekruttering og tillidsopbygning. Jeg måtte foretage en etnografisk 'ad hoc' tilgang karakteriseret ved uformel 'hængen ud', hvor jeg opsøgte migranterne på gadehjørner og mødesteder i bybilledet, og forsøgte at overbevise dem om vigtigheden af at dele deres historie med mig. Jeg var også i tæt dialog med 3F og udvalgte civilsamfundsaktører, som hjalp mig med at komme i kontakt med migranter i deres netværk. Jeg foretog derudover arbejdspladsbesøg, hvor jeg observerede og interviewede migranterne mens de arbejdede. Arbejdsgiver lod mig helst ikke få adgang, og jeg blev afvist ved døren utallige gange. De steder det alligevel lykkedes mig at komme ind, blev jeg bedt om ikke at tage migranterne ud af produktion så de kunne opretholde deres performance. Jeg plukkede derfor frugt side om side med migranter på frugtplantager, cyklede ved siden af cykelbude mens de leverede varer, og jeg hang ud der hvor migranterne holdt frokostpause for at forsøge at få dem i tale. Som direkte konsekvens kunne jeg ikke altid optage mine interviews, så en del af min data baserer sig på udførlige feltnoter.

Mine feltstudier har givet mig et unikt indblik i migranternes hverdagsliv og alle de udfordringer de møder i Danmark. Disse udfordringer rækker ud over deres arbejdsliv, og prekariatet føder således ind i alle livets aspekter: Boligforhold, familieforhold, juridiske forhold, transnationale dynamikker og så videre. Derved peger min forskning på, hvordan migranternes udsatte position knytter sig til en række afhængighedsforhold. Ved at kaste lys over disse forhold bliver det muligt at tage de første skridt på vejen mod at sikre dem bedre vilkår i disse relationer og kontekster.

Hvad jeg kom frem til

Min forskning viser først og fremmest, at selvom vi befinder os i et af de mest regulerede arbejdsmarkeder i verden, foregår der stadig systematisk udnyttelse og endda grov kriminalitet på det regulerede danske arbejdsmarked. De store ofre er udenlandske arbejdstagere, der qua deres udsatte position er mest sårbare overfor udnyttelse. Der er derfor lang vej at gå endnu for at promovere Verdensmål nummer 8's mål om at sikre lige og anstændigt arbejde for alle. Et øget fokus på migrantarbejderes udfordringer kan bidrage til at bedre dette billede.

Det er vigtige fund, fordi migrantarbejderes nedgraderede arbejdsforhold bidrager til at erodere hele den danske model og vores opretholdelse af danske forhold og vilkår. Migrantarbejders arbejdsvilkår er derfor et emne, vi som samfund ikke kan sidde overhøring.

Samtidig viser min ph.d., at migrantarbejderne trods deres udfordringer ikke kun er ofre. Tværtimod er de aktive aktører, der hele tiden omformer, konfronterer og ændrer deres situation, og har kastet sig ud i en utrættelig kamp for et bedre liv. En del af mit forskningsbidrag er derfor at påvise deres agens og handlerum i en kontekst karakteriseret ved dyb strukturel ulighed og uretfærdighed. Til forskel fra meget tidligere forskning peger min afhandling på, at migranter er alt andet end individualiserede. De indgår i vigtige kollektive fællesskaber, som er med til at skabe deres handlerum. De bruger disse handlerum aktivt til at konfrontere uretfærdighed og skabe nye muligheder for dem selv og fremtidige generationer. Hvad end det foregår i det skjulte eller i åben konfrontation, er disse kollektive fællesskaber væsentlige i migrantarbejdernes daglige modstandskamp mod prekariatet.